

Verdenstopmødet i Johannesburg og Danmarks strategi for bæredygtig udvikling

KOLOFON

Verdenstopmødet i Johannesbrug og
Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling

Regeringen, november 2003

ISBN: 87-7614-029-6

Oplag: 3000
Layout: LaierGrafik - Jesper Laier Kann-Christensen
Tryk: Schultz Trykkeri
Foto: ScanPix/BAM
Trykt på 100% genbrugspapir

Må citeres med kildeangivelse

Kan fås i:
Miljøministeriet
Frontlinien
Strandgade 29, 1401 København K
Telefon 32 66 02 00
Frontlinien@frontlinien.dk

Publikationen kan hentes på Miljøstyrelsens hjemmeside:
www.mst.dk

Forord

Bæredygtig udvikling er et fælles ansvar. Danmark skal være blandt de lande, hvor det er bedst at arbejde, bo og leve. Vi har også et globalt ansvar for bæredygtig udvikling.

FN afholdt Verdenstopmøde i Johannesburg i 2002. Fokus var på at omsætte målsætninger om bæredygtig udvikling til konkrete indsatser – fra ord til handling. Der blev vedtaget en omfattende implementeringsplan for bæredygtig udvikling.

Implementeringsplanen udstikker en række indsatsområder for de kommende års arbejde både herhjemme og i udlandet. Regeringen lægger stor vægt på, at vores nationale og internationale indsats bidrager konkret til at indfri de målsætninger, der blev besluttet i Johannesburg.

Danmark lagde i Johannesburg vægt på at forene målsætningerne om bedre markedsadgang og øget udviklingsbistand globalt til udviklingslandene med krav om god regeringsførelse og bedre miljø. Den nationale strategi for bæredygtig udvikling "Fælles fremtid – udvikling i balance" indgik i Danmarks bidrag til Verdenstopmødet. Strategien udgør det nationale grundlag for Danmarks arbejde for at opnå en bæredygtig udvikling. Den danske vision om bæredygtig udvikling er baseret på otte mål og principper:

1. Velfærdssamfundet skal udvikles og der skal ske en afkobling af sammenhængen mellem vækst og miljøpåvirkning
2. Der skal være et sikkert og sundt miljø for alle og vi skal opretholde et højt beskyttelsesniveau
3. Vi skal sikre en høj biologisk mangfoldighed og beskytte økosystemerne
4. Ressourcerne skal udnyttes bedre
5. Vi skal yde en aktiv international indsats
6. Miljøhensyn skal indgå i alle sektorer
7. Markedet skal understøtte bæredygtig udvikling
8. Bæredygtig udvikling er et fælles ansvar, og vi skal måle fremskridt

Den nationale strategi for bæredygtig udvikling er fint i tråd med de indsatsområder, som der blev peget på i Johannesburg – og er på en række områder mere ambitiøs.

Denne pjece følger op på Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling i lyset af Johannesburg-topmødet. Pjecen redegør for områder, hvor regeringen lægger særlig vægt på, at der gøres fremskridt. Det drejer sig bl.a. om klima og vedvarende energi, international udvikling, miljø og handel, biodiversitet, miljø og sundhed samt bæredygtig produktion og forbrug. Og det handler bl.a. om partnerskaber på områder som vand og energi.

I tilknytning til strategien for bæredygtig udvikling er et sæt indikatorer, der følger udviklingen i forhold til strategiens indsatsområder. Indikationerne opdateres en gang årligt.

Regeringen vil desuden udarbejde en handlingsplan for Danmarks opfølgning på Johannesburg med fokus på samarbejdet med udviklingslandene. Handlingsplanen forventes offentliggjort ved årsskiftet 2003/04.

KLIMAÆNDRINGER OG ENERGI

Klimaændringer er en stor miljømæssig udfordring, der kræver en koordineret international indsats. Uundgåelige forandringer skal ske så langsomt, at leveforhold og natur kan tilpasse sig, og uden at fødevarerproduktionen trues. Energiområdet har en afgørende rolle i en omkostningseffektiv opfyldelse af Danmarks internationale klimaforpligtelse.

I Johannesburgplanen blev det stater, som ikke havde ratificeret Kyoto-protokollen, opfordret til at ratificere protokollen snarest muligt.

Regeringen fremlagde i februar 2003 et oplæg til klimastrategi, som sigter mod at opfylde den danske reduktionsforpligtelse fra Kyoto-protokollen. Protokollen træder i kraft, når 55 pct. af emissionerne fra industrilandene i 1990 er dækket. Det forudsætter konkret, at Rusland har ratificeret. Protokollen er i dag ratificeret af mere end 115 lande.

Danmark skal ifølge Kyoto-protokollen og EU's byrdefordelingsaftale reducere udledningerne af drivhusgasser med 21 % i 2008-2012 i forhold til niveauet i 1990. En ambitiøs reduktion som skal opnås på en omkostningseffektiv måde. De fleksible mekanismer, dvs. køb af såkaldte kreditter fra reduktionsprojekter i udlandet og køb af kvoter, vil bidrage til en omkostningseffektiv opfyldelse af Danmarks forpligtelse. Dette afspejler, at drivhusgasudledning er et globalt problem, hvor der globalt bør sikres størst mulig reduktion for pengene. Fleksible mekanismer skal også bidrage til udvikling i udviklingslandene og Central- og Østeuropa gennem overførsel af know-how og kapital.

Kyoto-protokollen er et vigtigt første skridt i retning af at imødegå globale klimaforandringer. Danmark og EU arbejder for at fremme en diskussion om yderligere globale skridt, som ikke mindst handler om reduktioner efter 2012. Den næste Partskonference under Klimakonventionen afholdes i december 2003 i Milano.

I Johannesburgplanen blev der sat fokus på vedvarende energi, energieffektivisering, energibesparelser og nye renere energiteknologier – incl. fossile teknologier.

Regeringen har lanceret en række nye initiativer i Energispareredegørelse 2003. Regeringen lægger vægt på, at der sker en omkostningseffektiv indsats for vedvarende energi og energibesparelser, der samtidig medvirker til at mindske markedsforvridninger. Regeringen lægger vægt på, at de rammer der fastlægges for de liberaliserede energimarkeder, både tager hensyn til miljø og klimaproblemer og til den langsigtede forsyningsikkerhed.

Regeringen lægger stor vægt på det internationale samarbejde som middel til at fremme en bæredygtig udvikling på energiområdet. Omdrejningspunktet for vedvarende energi vil være implementeringen af og opfølgningen på EU's vedvarende energidirektiv fra 2001.

Som et led i at opfylde klimaforpligtelserne fra Kyoto-protokollen, aftalte miljøministrene i EU under det danske EU-formandskab at indføre et fælles kvotesystem i EU. Desuden har økonomi- og finansministrene i EU i foråret 2003 aftalt at indføre fælles energibeskatning. Regeringen analyserer løbende, hvordan der hele tiden sikres et godt samspil mellem forskellige økonomiske instrumenter på energi- og klimaområdet.

I Johannesburg tog det danske EU-formandskab initiativ til at samle de lande, som ville gå længere med vedvarende energi, end hvad der kunne opnås enighed om i Johannesburgplanen. Med dannelsen af *The Johannesburg Renewable Energy Coalition* erklærede 66 lande, at de ønskede et stærkere samarbejde om global og regional udbredelse af vedvarende energi. Som et led i opfølgningen af dette initiativ afholdt miljøministeren og økonomi- og erhvervsministeren en international konference om vedvarende energi i Sønderborg i september 2003. Der er i dag mere end 80 medlemmer af koalitionen.

INTERNATIONAL UDVIKLING, MILJØ OG HANDEL

Udviklingslandene skal bistås til at opnå bæredygtig udvikling. Danmark yder sit bidrag gennem udviklingsbistanden, som også omfatter en miljøindsats til udviklingslandene. Det multilaterale handelssamarbejde, som reguleres i WTO regi, er af stor betydning for ulandenes muligheder for en bæredygtig udvikling og for den videre udvikling af det internationale frihandelsregime.

Johannesburgplanen understreger, at der er nær sammenhæng mellem miljø- og udviklingsproblemer både på det lokale niveau i de fattigste udviklingslande og i global målestok.

Regeringen præsenterede i juni 2003 med publikationen "En verden til forskel" sit bud på nye prioriteter for dansk udviklingsbistand i 2004-2008, herunder på miljøområdet. Regeringen lægger vægt på, at bestræbelserne på at skabe global stabilitet og udvikling tager hensyn til den miljømæssige bæredygtighed af udviklingsbistanden.

Miljøhensynet vil – på linje med ligestilling og menneskerettighedsaspektet – stadig indgå som et tværgående hensyn i dansk bistand uanset sektor, og der vil fortsat årligt blive anvendt mere end 2 mia. kr. af udviklingsbistanden til miljø- og miljørelaterede aktiviteter i 2004-2008. Heri indgår særlige øremærkninger til miljøbistand. Det drejer sig om 446 mio. kr. årligt til den særlige miljøbistand, herunder til bymiljø, bæredygtig naturressourceforvaltning og energi, samt til forberedelse af projekter til reduktion af udledning af drivhusgasser i udviklingslandene. Desuden øremærkes over de næste fem år, som noget nyt, i alt 150 mio. kr. til miljøindsatser i den multilaterale regionalbistand, og de globale miljøindsatser styrkes med ekstra 415 mio. kr.

Der er derudover på forslaget til finanslov for 2004 for hvert af årene 2004-2007 afsat 200 mio. kr. til indkøb af kreditter fra CO₂-reduktionsprojekter. Som udgangspunkt vil halvdelen af disse midler blive anvendt til reduktionsprojekter i udviklingslande (såkaldte Clean Development Mechanism-projekter).

Regeringen vil udarbejde en ny strategi for den samlede danske miljøindsats i udviklingslandene. Strategien vil omfatte prioriteter og principper for udmøntning af den særlige miljøbistand, miljøsektorprogrammerne, de globale miljøprogrammer og miljø som tværgående hensyn. Regeringen vil desuden ved årsskiftet 2003/04 fremlægge en handlingsplan for opfølgningen på Johannesburg-topmødet med fokus på samarbejdet med udviklingslandene.

I Johannesburgplanen anerkendes den fremtrædende rolle handel kan spille for opnåelse af bæredygtig udvikling og fattigdomsbekæmpelse.

Ved WTO-ministerkonferencen i september 2003 i Cancún lykkedes det ikke at nå til enighed. Det blev herefter besluttet, at arbejdet skal fortsætte på embedsmandsplan. Inden udgangen af året skal WTO's Generelle Råd mødes for at tage de nødvendige skridt med henblik på afslutning af forhandlingerne inden den forudsatte tidsfrist udløber ved årsskiftet 2004/05.

Danmark lagde gennem EU vægt på, at Cancún ministerkonferencen skulle sikre udviklingslandene et større udbytte af det internationale handelssamarbejde og dermed midler til fremme af bæredygtig udvikling. EU er indstillet på at imødekomme udviklingslandene på en række centrale områder som toldreduktioner, begrænsning af interne subsidier og eksportsubsidier på landbrugsområdet, accept af en lang række ønsker vedrørende særlig og differentieret behandling af udviklingslandene, herunder at gennemføre eksisterende WTO-regler.

Regeringen lægger vægt på, at miljø i højere grad inddrages i WTO-forhandlingerne. Såvel Johannesburg planen som Doha-rundens "udviklingsdagsorden" understreger nødvendigheden af, at international handel samt nationale og internationale målsætninger for miljøbeskyttelse understøtter hinanden. EU fastholdt under hele forhandlingsforløbet sit krav om at sikre permanent inddragelse af miljøkonventionerne i forhandlingerne om forholdet mellem WTO regelsættet og handelsbestemmelser i internationale miljøaftaler. Johannesburgplanens opfordring til udvidet markedsadgang for miljøvenlige varer og begrænsning i anvendelsen af ikke bæredygtige subsidier er fortsat centrale forhandlingsemner på Doha dagsordenen, som vil blive forfulgt fra dansk side.

Danmark vil fortsat arbejde for at opnå de handelspolitiske målsætninger i Johannesburg-implementeringsplanen. I lyset af udviklingen i WTO og erfaringerne med den hidtidige danske multilaterale og bilaterale handelsrelaterede bistand, skal regeringens strategi for handel og udvikling ajourføres. Der skal bl.a. ses på, hvordan der kan lægges yderligere vægt på strategiens bæredygtighedsaspekt.

BIODIVERSITET

Biodiversitet og en mangfoldig natur er en forudsætning for at sikre naturens udviklingsmuligheder og for en bæredygtig udnyttelse af naturens ressourcer. Nogle naturområder i Danmark er af international betydning, og er dermed et internationalt ansvar og fællesje.

Johannesburgplanen fremhæver, at der skal ske en betydelig nedgang i tabet af biodiversitet inden 2010 og en indsats for særlig beskyttelse af havets miljø og fiskeressourcer

Regeringen har netop fremlagt et høringsudkast til en handlingsplan for biologisk mangfoldighed og forslag til ændringer i naturbeskyttelsesloven og skovloven for at styrke naturbeskyttelsen. Handlingsplanen skal målrette indsatsen og bidrage til at opfylde målet om at standse tabet af biodiversitet inden 2010. Regeringen vil også foreslå ændringer i jordlovgivningen, som vil bidrage til at øge naturindholdet i landbrugslandet.

Danmark udpeger, som følge af EU's habitatdirektiv, områder, der skal beskyttes – de såkaldte Natura 2000 områder. For at løfte den danske forvaltning af habitat- og fuglebeskyttelsesområder er der behov for at supplere med de støttemidler, der er afsat til Natura 2000 i EU.

Regeringen har i 2003 igangsat en række pilotprojekter for nationalparker i Danmark. Det er vigtigt, at der er en grundig dialog mellem brugerne og andre interessenter om en særlig dansk model for nationalparker. Vi skal have produktiv anvendelse, naturbeskyttelse og friluftsliv til at gå op i en højere enhed.

Det specielle plante- og dyreliv i vore lavvandede havområder og kyststrækninger er af europæisk og international betydning, og er dermed et internationalt ansvar og fællesje. Danmark har udpeget 254 EF-habitatområder og 112 EF-fuglebeskyttelsesområder. Størstedelen er helt eller delvist marine og udgør det såkaldte Natura 2000 netværk.

Beskyttelsen af havets natur kræver internationalt samarbejde. Regeringen deltager i udviklingen og gennemførelsen af en europæisk havstrategi, der skal være klar i 2005. I EU's havstrategi er det målsætningen, at påvirkningerne fra forskellige miljøfarlige og kemiske stoffer, næringsstoffer, og påvirkningerne fra fiskeri skal reduceres væsentligt.

Johannesburgplanen fremhæver behovet for at gøre en indsats for at opretholde og genopbygge fiskebestandene inden 2015 på et bæredygtigt grundlag

Det danske fiskeri reguleres hovedsageligt gennem EU's fælles fiskeripolitik. Nogle af de kommercielt udnyttede fiskebestande i Nordsøen og Østersøen er betegnet som "uden for biologiske sikre grænser" af det internationale Havundersøgelsesråd (ICES).

En af målsætningerne for EU's fiskeripolitik efter reformen i 2002 er at skabe balance mellem fiskeriindsatsen og fangstmulighederne. De generelle mål er, at nedfiskede bestande skal genopbygges hurtigst muligt gennem specifikke forvaltningsplaner. Der foreligger genopbygningsplaner for fiskebestande i Østersøen, og der arbejdes med en langsigtet torskegenopretningsplan for Nordsøen.

EU's ministerråd vedtog under det danske formandskab en rådmødeerklæring om den konkrete gennemførelse af Johannesburgplanen. Et af de centrale punkter i den fælles fiskeripolitik er at sikre en bæredygtig udnyttelse af havets levende ressourcer gennem anvendelse af forsigtighedsprincippet og at styrke økosystemforvaltningen og integrationen af miljøhensyn i fiskeriforvaltningen. I EU er der også vedtaget foranstaltninger for at få en bedre balance mellem flådekapacitet og fiskerimuligheder.

Ifølge Johannesburgplanen skal landene fremskynde gennemførelsen af forslagene fra FN's skovfora og rapportere om dette arbejde i 2005 til FN's skovforum (UNFF). Desuden fremhæves det, at der skal tages øjeblikkelig handling mod handel med ulovligt tømmer

I Danmarks nationale skovprogram fra 2002 er en af hovedmålsætningerne bæredygtig skovdrift baseret på naturnære principper. Status for det danske skovprograms udmøntning, bl.a. den nye skovlovgivning, vil indgå i rapporteringen til FN's skovforum (UNFF) i 2005. Danmark arbejder for at fremme et mere forpligtende internationalt samarbejde på skovområdet indenfor bl.a. UNFF, Biodiversitetskonventionen og det europæiske samarbejde.

Danmark har siden Johannesburg gennemført en større indsats for at bekæmpe ulovlig tømmerhugst og dæmme op for dansk import af ulovlig hugget tømmer. I juni 2003 udsendte miljøministeren en vejledning for offentligt indkøb af tropisk træ. Danmark lægger stor vægt på en effektiv og hurtig opfølgning på EU-Kommissionens handlingsplan for bekæmpelse af ulovlig tømmerhugst og relateret handel, som blev offentliggjort i maj 2003.

VAND

Rent drikkevand er en livsnødvendig ressource, hvis kvalitet har stor betydning for befolkningens sundhed og for erhvervslivet. I mange lande i verden er der behov for at udvikle den basale vandforsyning som en forudsætning for udvikling og miljøforbedringer.

Johannesburgplanen fremhæver, at bæredygtig udnyttelse af jord og vand og beskyttelsen og forvaltning af vandressourcer skal øges

Danmark er et af de få lande i Europa, der får næsten alt drikkevand fra grundvand, som kræver meget lidt behandling på vandværkerne.

Gennemførelsen af EU's vandrammedirektiv stiller store krav til både anvendelse af vandressourcerne og rensning af spildevand. Sammen med lovgivningen til beskyttelse af drikkevandsressourcerne og det kommende EU grundvandsdirektiv, har Danmark et meget højt beskyttelsesniveau. Samtidig stiller gennemførelsen krav til at nedbringe udledningen af næringsstoffer og miljøfremmede stoffer. Regeringen har i oktober 2003 fremsat lovforslag til den danske gennemførelse af direktivet.

Regeringen har iværksat forarbejdet med Vandmiljøplan III. I dette arbejde klarlægges forskellige muligheder for at regulere landbrugets anvendelse af næringsstofferne kvælstof og fosfor. I arbejdet indgår både beskrivelse af muligheder for landsdækkende og en regionalt baseret regulering af næringsstofanvendelsen. De politiske forhandlinger forventes at begynde december 2003 - januar 2004.

Der er igangsat et arbejde for at vurdere, om der kan peges på områder, der er særligt følsomme for udvaskning af pesticider og for at vurdere, om der er behov for at regulere anvendelsen af pesticider i disse områder. Et udkast til en ny pesticidplan har været i høring og den blev vedtaget i oktober 2003. I den nye pesticidplan sættes der fokus på væsentlige områder som f.eks. fødevarer sikkerhed og forurening af grundvandet. Planen sætter nye mål i forhold til Pesticidhandlingsplan II fra 2000.

Regeringen vil foretage et såkaldt serviceeftersyn af vandsektoren. En arbejdsgruppe skal komme med forslag til en ændret regulering og organisering, der kan sikre større effektivitet i vand- og spildevandssektoren. Udgangspunktet for arbejdet er, at forsyningsikkerhed og miljø- og sundhedshensyn ikke forringes.

FN's 2015 mål for vand blev udbygget i Johannesburg: Senest i 2015 skal andelen af mennesker, som ikke har adgang til rent drikkevand og basal sanitet være halveret

EU's globale vandinitiativ "Water for Life" blev lanceret i Johannesburg. Initiativet bygger i første omgang på to partnerskaber mellem EU og henholdsvis Afrika og 12 tidligere Sovjetrepublikker (EECCA). Danmark har på vegne af EU påtaget sig at koordinere udviklingen af partnerskabet med EECCA landene, og har etableret et sekretariat til at understøtte arbejdet. Endvidere koordinerer Danmark udviklingen af vand- og sanitetsdelen af initiativet for Afrika.

Vandinitiativet er en platform for at indgå strategiske partnerskaber, som skal fremme en bæredygtig udvikling. Vandinitiativet baserer sig på erfaringerne med EU's Vandrammedirektiv og på EU udviklingsbistandens bidrag til at opnå de internationale vandmålsætninger.

Partnerskaber er allerede sat i gang, og udfordringen bliver at aktivere alle initiativets dele indenfor den nærmeste fremtid. Dette består i at sikre finansielle midler til initiativet, men også at udviklingsprogrammerne, NGO'er og privatsektoren konkret indgår i partnerskabet. Regeringen vil arbejde for at dette mål opfyldes.

I forbindelse med vandinitiativet igangsætter Danmark en undersøgelse af EECCA landenes status for udvikling af integrerede vandressourceforvaltnings- og vandbesparende planer. Det er et led i forberedelserne til næste session i FN's kommission for bæredygtig udvikling (CSD) i 2004, hvor fokus er på rent drikkevand, sanitet og bosættelse. Desuden bidrager Danmark til en analyse af de finansielle behov og mekanismer i forbindelse med at opfylde FN's vandrelaterede 2015 mål.

MILJØ OG SUNDHED

Nogle kemikalier kan give uønskede virkninger som kræft, mindsket forplantningsevne, ændret arvmasse eller påvirke sårbare økosystemer. Den internationale regulering af farlige stoffer er vigtig, når brugen af de farligste stoffer skal begrænses eller bringes til ophør.

I Johannesburg blev det sat som mål, at kemikalier inden 2020 skal produceres og bruges på en måde, som ikke har væsentlige, negative effekter på sundhed og miljø

Regeringen har som mål, at der i 2020 ikke længere må være produkter eller varer på markedet, som indeholder kemikalier med særligt problematiske effekter for sundhed eller miljø.

For at opnå et højt beskyttelsesniveau skal forsigtighedsprincippet ligge til grund for indsatsen. Også substitutionsprincippet er vigtigt, hvis vi skal nå målet. Det indebærer, at et skadeligt stof, produkt eller proces, der udgør en risiko, erstattes med andre mindre skadelige stoffer, produkter eller processer. Men det kræver, at vi har viden om alternativernes effekter på sundhed og miljø, og den viden har vi ofte ikke i dag.

I juni 2003 fremlagde regeringen sin strategi for miljø og sundhed. Ét af målene er at begrænse den negative påvirkning fra kemikalier.

Under det danske EU-formandskab lagde Danmark vægt på at konkretisere en international opfølgning på målet for kemikalier fra Johannesburg. Danmark og en række andre lande presser på for at få vedtaget en ambitiøs og effektiv ny kemikaliestrategi og lovgivning i EU (REACH), der bl.a. kan give os den nødvendige viden for at kunne handle effektivt. Industrien skal have ansvaret for at vise, at produktionen og anvendelsen af kemikalier sker uden fare for sundhed og miljø. Danmark vil arbejde for, at der ikke må markedsføres kemiske stoffer, hvis den grundlæggende viden ikke er tilvejebragt af producenterne indenfor en nærmere tidsfrist. Særligt problematiske stoffer må kun anvendes, hvis der er givet tilladelse til det.

Johannesburgplanen opfordrer til at ratificere og implementere internationale konventioner om kemikalier og farligt affald i hhv. 2003 og 2004. Johannesburgplanen opfordrer til, at en global kemikaliestrategi foreligger senest i år 2005

Regeringen har ratificeret Stockholmkonventionen om persistente organiske miljøgifte i 2003 og arbejder på at ratificere Rotterdamkonventionen om eksport og import af farlige kemikalier. Danmark er dermed med til at lægge pres på, at også andre lande får ratificeret, så konventionerne kan træde i kraft hurtigst muligt.

Regeringen støtter udviklingen af en global kemikaliestrategi. En målrettet strategi er en forudsætning for, at vi kan følge arbejdet med at realisere målet om, at kemikalier i 2020 skal produceres og anvendes, så væsentlige skadelige effekter på miljø og sundhed minimeres.

Tungmetaller kan ikke nedbrydes og ophobes i naturen og i fødekæden. Danmark er aktiv i FN's miljøprogram UNEP, hvor der arbejdes med global begrænsning af kviksølv og andre tungmetaller. Danmark er et land, der har indført meget store begrænsninger i brugen af kviksølv i produkter. EU-Kommissionen er ved at udarbejde en ny kviksølvstrategi, der skal være færdig i 2004. Strategien vil være et konstruktivt bidrag til UNEP's regeringsmøde i 2005, hvor den fremtidige globale indsats på kviksølvområdet skal fastlægges.

Danmark var en af drivkræfterne bag EU's direktiv om begrænsning af cadmium i produkter, og er aktiv i forhandlingerne om EU's direktiver om tungmetaller i biler og i elektriske/elektroniske produkter.

Johannesburgplanen fremhæver, at ozonlaget skal beskyttes ved at støtte ulandene i at udfase ozonlagnedbrydende stoffer

Ozonlaget beskytter mod solens skadelige ultraviolette stråling, som kan give kræft og skade landbrug og fiskeri. Internationalt reguleres bestråbelser på en effektiv beskyttelse af ozonlaget af Montrealprotokollen.

Under Danmarks formandskab for EU i 2002 blev det besluttet, at de rige lande skulle yde det største beløb nogensinde til den internationale fond, som støtter projekter til udfasning af ozon i u-landene. Danmarks bidrag beløber sig til over 11 mio. kr. årligt. En del af de stoffer, der kan erstatte ozonlagnedbrydende stoffer er stærke drivhusgasser. Derfor støtter Danmark en høj grad af samarbejde mellem klimakonventionen og Montrealprotokollen.

BÆREDYGTIGE PRODUKTIONS- OG FORBRUGSMØNSTRER

Nutidens miljøproblemer er i høj grad knyttet til den måde vi producerer og forbruger på. Mere effektiv udnyttelse af ressourcerne i produktion og forbrug er vigtig. Mængden af og miljøbelastningen fra affald skal begrænses. Alle aktører har et ansvar for at bidrage til, at samfundet bevæger sig i en bæredygtig retning.

På Verdenstopmødet blev det besluttet at forstærke indsatsen for bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre

Beslutningen om at udvikle programmer for bæredygtig produktion og forbrug var en af de danske mærkesager i Johannesburg.

FN's Kommission for bæredygtig udvikling har besluttet, at bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre er et vigtigt tværgående emne, som skal tages op på Kommissionens årlige møder. Samtidig har FN igangsat en regional proces, hvor hver region har et ansvar for at følge op på Johannesburgplanens målsætning om bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre.

I juni 2003 blev der afholdt et FN ekspertmøde i Marrakech i Marokko for at sikre fremdrift i arbejdet med bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre. Danmark støttede konferencen økonomisk, så udviklingslandene kunne deltage i arbejdet.

Mødet fokuserede på erfaringsudveksling og hvilke virkemidler, der er mest effektive for at gøre vores produktions- og forbrugsmønstre mere bæredygtige, eksempelvis miljøledelse i virksomheder, livscyklusanalyse, forbrugerinformation og renere teknologier. Danmark arbejder for, at der opnås enighed om konkrete anbefalinger og om etablering af samarbejde og partnerskaber på konkrete områder.

Danmark støtter, at EU går foran og laver sit eget program, da det regionale samarbejde vil få afgørende betydning for reelle fremskridt imod mere bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre.

Nationalt i Danmark tager arbejdet med at fremme mere bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre især afsæt i den nationale strategi for bæredygtig udvikling og i regeringens rapport om grøn markedsøkonomi, hvor der vil ske en løbende opfølgning af rapportens anbefalinger.

Johannesburg planen fremhæver, at investeringer i og incitamenter til at anvende renere teknologi og produkter skal fremmes

I Johannesburg spillede erhvervslivet en positiv og konstruktiv rolle og indgik i en række partnerskaber. Det er vigtigt, at virksomhedernes ansvarlighed får de rigtige rammer for at kunne arbejde frit.

Regeringen arbejder for, at erhvervslivets ansvarlighed over for en bæredygtig udvikling fortsætter den positive udvikling, og at miljøhensyn kommer til at spille en større rolle i virksomhedernes beslutningsprocesser. Fremover vil arbejdet fokusere på at skabe incitamenter til miljøvenlig adfærd via rammeskabende aktiviteter og bidrage til udvikling og gennemførelse af en produktorienteret indsats i EU, kaldet IPP - Integreret Produkt Politik. Miljøbevidstheden i danske virksomheder skal i højere grad omsættes til konkurrencefordele på det internationale marked. Inden for miljøledelse skal opnåede resultater og udviklede værktøjer tages i brug.

Danmark lægger vægt på, at viden om de miljømæssigt bedst tilgængelige teknologier inden for miljøtunge brancher i EU indsamles og formidles i de såkaldte BREF (Best REFerence) dokumenter. EU's miljømærke Blomsten, EU's energimærke og EU's bilmærkningsordning giver vigtig information til forbrugerne. Danmark vil arbejde for at fælles systemer for miljøinformation om produkter på det indre marked fremmes.

Regeringen har i 2003 oprettet et center for livscyklusanalyse (LCA), som skal formidle viden, opbygge kompetence og fremme erfaringsudveksling internt i Danmark. Centret skal samarbejde med partnere i udlandet for at videreudvikle og udbrede LCA-metoder.

I foråret 2003 etablerede Økonomi- og Erhvervsministeriet et nyt Partnerskab for Miljø og Erhverv. Partnerskabet skal styrke den markedsorienterede miljøindsats i dansk erhvervsliv, og gennem øget dialog mellem myndigheder og virksomheder omsætte bæredygtighedsarbejdet til markeds-mæssige fordele.

I Johannesburg blev det aftalt at forebygge og minimere affaldsmængden samt maksimere genbrug, genanvendelse og anvendelse af alternative miljøvenlige materialer

Regeringen har netop fremlagt "Affaldsstrategi 2005-08" som indeholder over 100 initiativer på hele affaldsområdet. Centralt i strategien er at forebygge tabet af ressourcer og miljøbelastningen fra affald.

Affaldsstrategien giver et bud på en række nye affaldsindikatorer, som opgør tabet af ressourcer og behovet for deponering for 22 materialer (eksempelvis papir og aluminium) i affaldet. Med disse indikatorer vil det være muligt at prioritere indsatsen på affaldsområdet på et bedre grundlag og angive, ved hvilken behandling af affaldet der tabes færrest ressourcer.

EU-Kommissionen planlægger at udarbejde to såkaldte temastrategier for henholdsvis bæredygtig brug af naturlige ressourcer og for affaldsforebyggelse og genanvendelse som et led i gennemførelsen af EU's 6. Miljøhandlingsprogram. Kommissionen sendte i sommeren 2003 en meddelelse om arbejdet med strategien for forebyggelse og genanvendelse af affald, og i oktober 2003 en meddelelse om bæredygtig brug af naturlige ressourcer i høring. Danmarks holdning til de to europæiske temastrategier vil være baseret på principperne i Affaldsstrategi 2005-08 og Grøn Markedsøkonomi.

TRANSPORT

Ved at integrere hensyn til bæredygtig udvikling i transport og infrastruktur kan det samlede transportsystem forbedres og være et middel til at begrænse transportens negative påvirkninger af miljøet.

Ifølge Johannesburgplanen skal bæredygtige integrerede transportstrategier bidrage til at reducere den negative påvirkning af sundheden samt CO2 udslip fra transportsektoren og forbedre transportens kvalitet og effektivitet

For at nedbringe luftens indhold af partikler har regeringen afsat 15 mio. kr. årligt i 2004 og 2005 til reduktion af partikeludslip fra tunge køretøjer. Andre vigtige indsatser er mulighed for miljøzoner, skærpede krav i forbindelse med syn og informa-

tion om partikelfiltre til både vognmænd og udbydere af transportopgaver. Det skønnes, at den nuværende partikeludledning vil blive reduceret med 50 % over de næste 5-6 år alene ved de allerede vedtagne krav i EU.

I EU strammes kravene løbende til udslip af kvælstofoxider og kulbrinter fra køretøjer. Regeringens mål er at nedbringe udslippene med 60 % i 2010 i forhold til niveauet i 1988. EU's krav har betydet en stor nedgang i disse udslip generelt og nedgang i de danske udslip.

Arbejdet for at få mere energieffektive og renere transportmidler bliver hovedsageligt reguleret i EU-regi gennem krav til udslip. Der er indgået aftaler med bilindustrien om at forbedre køretøjernes energiforbrug. Aftalerne er i Danmark fulgt op af energimærkning, kampagner og grønne afgifter.

Regeringen har nedsat en vejstøjgruppe, som skal udarbejde forslag til en strategi for begrænsning af vejtrafikstøj. Strategien skal pege på de mest omkostnings-effektive løsninger for at nedbringe støj, og på hvordan indsatsen mod vejtrafikstøj skal tilrettelægges fremover.

LANDBRUG

Landbruget forvalter et meget stor del af det danske areal. Landbrugets produktion skal ske i balance med naturen samtidig med, at en flersidig anvendelse af arealet opretholdes.

I Johannesburgplanen fremhæves bæredygtigt landbrug og udvikling i landdistrikterne som en forudsætning for sikre fødevarerforsyning og –sikkerhed på en miljømæssig bæredygtig måde

Danmark har ved midtvejsevalueringen af EU's fælles landbrugspolitik arbejdet for en markedsorientering af EU's landbrugspolitik. Resultatet blev en reform, der sikrer en delvis afkobling mellem produktion og støtte, og som fremmer en bæredygtig fødevarerproduktion. Med reformen knyttes udbetaling af støtte sammen med krav om at overholde standarder for miljø, fødevarerikkerhed, dyre- og plantesundhed og dyrevelfærd, og kravet om at holde alle landbrugsarealer i god landbrugs- og miljømæssig stand (såkaldt cross compliance). Endvidere styrkes landdistriktspolitikken indholdsmæssig og finansielt.

Regeringen lægger vægt på en flersidig anvendelse af landbrugsjorden under hensyn til natur, miljø og landskabelige værdier samt fortsat bosætning og udvikling i landdistrikterne. Tilskudsordningerne under landdistriktsprogrammet til miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger (MVJ) og økologi er i 2002/2003 blevet udviklet, så de er mere fleksible og mere attraktive for landmændene.

Inden udgangen af 2003 afsluttes midtvejsevalueringen af det danske landdistriktsprogram 2000-2006. Regeringen vil bl.a. på baggrund af EU-reformen og midtvejsevalueringen overveje, hvordan der kan ske en fornyelse af landdistriktsprogrammet for at fremme en bæredygtig udvikling i landdistrikterne.

MARKEDET

Markedsbaserede virkemidler er en omkostningseffektiv strategi til nedbringelse af presset på miljøet. Anvendelsen af fleksibel rammestyring og prismekanismen er væsentlige pejlemærker i miljøpolitikken.

Johannesburgplanen fremhæver, at markedsmekanismen kan fremme bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre ved at bruge økonomiske virkemidler til at internalisere de miljømæssige omkostninger ved produktion og forbrug

Regeringen lægger stor vægt på øget anvendelse af markedsbaserede virkemidler i miljøpolitikken. Den økonomiske vækst i samfundets sektorer skal samlet ske uden en tilsvarende vækst i miljøbelastningen.

I april 2003 udgav regeringen en rapport om grøn markedsøkonomi. Rapporten viderefører og udbygger tankerne om, at økonomiske virkemidler er velegnede til at få producenter og forbrugere til at handle mere miljøvenligt. Virkemidlerne er f.eks. omlægning til mere miljøeffektive afgifter og omsættelige kvoter. Særligt omsættelige kvoter er i fokus. Klimastrategien er et eksempel på, hvordan kvoteregulering og handel med kvoter anvendes i praksis. Markedsbaserede virkemidler skal i videst mulig udstrækning koordineres internationalt.

På vand- og affaldsområdet er der særligt fokus på øget konkurrence og prisgenemsigtighed. Regeringen har nedsat en arbejdsgruppe, der skal vurdere en ændret organisering af affaldssektoren samt en arbejdsgruppe, der skal give vand- og spildevandsforsyningen et serviceeftersyn.

I indsatsen fremover lægges vægt på, at priserne så vidt muligt skal afspejle de samfundsmæssige omkostninger, herunder miljøeffekterne. På den måde efterleves princippet om, at forureneren skal betale.

TEKNOLOGISK UDVIKLING OG FORSKNING

Teknologisk udvikling, forskning og innovation er et virkemiddel til at opnå en mindre miljøbelastning og bedre omkostningseffektivitet samt udnytte potentialer i ny viden til konkrete indsatser og produkter. Og det er vigtigt, at der sker en overførsel af viden til de fattige lande, der kan bidrage til kapacitetsopbygning.

Johannesburgplanen fremhæver forskning, innovation, teknologisk udvikling samt overførsel af viden og teknologisk knowhow som et centralt virkemiddel

Regeringen har igangsat en målrettet indsats for at styrke og modernisere det danske forskningssystem: Samspillet mellem virksomheder og universiteter skal øges. Der gennemføres et omfattende reformarbejde med en ny universitetslov,

strukturtilpasninger inden for sektorforskningen og en modernisering af det forskningsrådgivende system.

Op mod 6 % af de offentlige investeringer i forskning og udvikling indeholder et betydeligt miljøelement. Bl.a. har regeringen igangsat en række strategiske forskningsprogrammer, som understøtter prioriterede indsatser i Johannesburgplanen. Der er bl.a. afsat 110 mio. kr. til forskning i vedvarende energi, 100 mio. kr. til genomforskning og sammenhængen mellem miljø og sundhed og 40 mio. til hormonforstyrrende stoffer over de næste 3-4 år.

Regeringen har i 2003 gennemført første del af et grønt teknologisk fremsyn. Det skal sikre et vidensgrundlag, der kan bidrage til, at miljøhensyn inddrages i det offentlige - og virksomhedernes investeringer i fremtidens teknologi. Det grønne fremsyn videreføres i en række mere specifikke fremsyn, f.eks. design af miljørigtige materialer og produkter.

Det danske erhvervsliv har gjort en betydelig indsats for at øge sin eksport af teknologi og viden inden for miljø- og energisektoren. Udviklingslandene og de ny industrialiserede lande er et marked, der står centralt i indsatsen for at øge danske virksomheders eksport af viden og teknologiske løsninger på miljø- og energiområdet.

LOKAL AGENDA 21

Det lokale medansvar hos borgere og virksomheder er vigtigt for at omsætte målsætninger om bæredygtig udvikling til handling. Inddragelse af borgerne i kommuner og amter tager bl.a. udgangspunkt i Lokal Agenda 21.

Johannesburgplanen fremhæver, at lokale myndigheder og befolkningen har en vigtig rolle i gennemførelsen af agenda 21. Lokal agenda 21, partnerskaber og lignende initiativer skal fortsat støttes.

Ved årsskiftet 2003/2004 skal alle kommuner og amter i Danmark have vedtaget en lokal Agenda 21-strategi. Strategierne er et vigtigt redskab i lokal opfølgning af den nationale strategi for bæredygtig udvikling. Strategierne skal bl.a. opstille målsætninger for det fremtidige arbejde for at reducere miljøbelastningen, fremme en bæredygtig byudvikling, fremme biologisk mangfoldighed, inddragelse af befolkningen og erhvervslivet i det lokale Agenda 21-arbejde. Strategierne skal målrette det lokale arbejde og give øget ejerskab.

Som opfølgning på Johannesburg blev der afholdt en europæisk konference i Kolding den 3. - 6. november 2002 om Lokal Agenda 21, der samlede omkring 350 repræsentanter fra europæiske kommuner, byer og regioner. Der blev sat fokus på de fremtidige sigtelinier bl.a., at lokalt arbejde for bæredygtig udvikling kræver et styrket offentligt-privat samarbejde, at Lokal Agenda 21 skal integreres mere i øvrige lokale politikker og strategier, og at lokale myndigheder i Europa skal blive bedre til at inddrage globale miljøproblemstillinger som klimabeskyttelse og vandkvalitet i det lokale arbejde for bæredygtig udvikling.

Danmark deltager i Agenda 21 for The Baltic Sea Region. Gennem handlingsplanen Uddannelse for bæredygtig udvikling har Danmark forpligtet sig til at inddrage begrebet bæredygtig udvikling ved alle justeringer af uddannelser. Bæredygtig udvikling indgår dermed i fagens udvikling og trinmål i Folkeskolen, og vil indgå i forbindelse med reformen af de gymnasiale uddannelser.

MILJØKONSEKVENSVURDERINGER

Strategiske miljøkonsekvensvurderinger er et led i at sikre, at bæredygtig udvikling indgår i beslutninger på alle niveauer, både lovforslag, planer, programmer eller projekter.

Johannesburg implementeringsplanen fremhæver vigtigheden af, at myndighederne anvender strategiske miljøkonsekvensvurderinger i beslutninger om udviklingsplaner, infrastruktur og erhvervsudvikling.

I 2004 vil regeringen fremsætte lovforslag om indførelse af miljøkonsekvensvurderinger i forbindelse med udarbejdelse af planer og programmer. Reglerne vil omfatte planer og programmer, der sætter rammer for anlægsprojekter på alle myndighedsniveauer. Indenfor en kortere årrække vil det være sikret, at beslutninger, der fører til væsentlige påvirkninger af vort fysiske miljø, træffes på grundlag af en vurdering af virkningerne på miljøet.

Som en naturlig del af det lovforberende arbejde i forbindelse med lovforslag og andre regeringsforslag udarbejdes allerede miljøkonsekvensvurderinger.

Miljøkonsekvensvurderinger har været brugt siden 1989 for projekter gennem krav om vurdering af virkninger på miljøet-reglerne (VVM). VVM-reglerne omfatter alle projekter og anlæg, der antages at kunne påvirke miljøet væsentligt. Reglerne er løbende opdateret, senest i 1999. VVM-reglerne vil senest skulle revideres i 2005 i konsekvens af Århus konventionen og en deraf følgende ændring af VVM-direktivet.

YDERLIGERE DOKUMENTER OM VERDENSTOPMØDET I JOHANNESBURG OG BÆREDYGTIG UDVIKLING

Her kan du finde yderligere information om Verdenstopmødet i Johannesburg, bæredygtig udvikling og de publikationer der er nævnt i denne pjece.

Internationale links:

Johannesburgplanen (Johannesburg Plan of Implementation):
http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POIToc.htm

CSD (UN Commission on Sustainable Development):
http://www.un.org/esa/sustdev/csd/about_csd.htm

Millennium målsætningerne:
<http://www.undp.org/mdg/>

CDM (Clean Development Mechanism):
<http://unfccc.int/>

CO2-kreditter:
<http://unfccc.int/>

WTO (World Trade Organisation):
www.wto.org

UNFF (United Nations Forum on Forests):
<http://www.un.org/esa/forests/>

EECCA (Eastern Europe, the Caucasus and Central Asia):
<http://www.unece.org/env/europe/monitoring/EECCA>

IPP (Integreret Produkt Politik):
<http://europa.eu.int/comm/enviroment/ipp/home.htm>

Link til danske regeringsinitiativer:

National strategi for bæredygtig udvikling:
www.mst.dk/tvær/07000000.htm

En verden til forskel – regeringens bud på nye prioriteter for dansk udviklingsbistand 2004-2008:
www.um.dk/publikationer/danida/dansk_udviklingssamarbejde/en_verden_til_forskel/en_verden_til_forskel.pdf

Grøn markedsøkonomi:
www.mst.dk/produkt/07000000.htm

Miljø og sundhed:
www.mst.dk/tvær/08000000.htm

Affaldsstrategi:
www.mst.dk/affald/01010300.htm

Pesticidsplan:
www.mst.dk/kemi/031200000.htm

Vandmiljøplan III:
<http://www.vmp3.dk/>

HVAD ER DER SKET siden Verdenstopmødet i Johannesburg? Hvad gør Danmark for at komme fra ord til handling og sikre en bæredygtig udvikling? En del af svarene gives i denne pjece ”Verdenstopmødet i Johannesburg og Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling”.

Pjecen følger op på Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling i kølvandet på Johannesburg-topmødet. I pjecen redegøres for områder, hvor regeringen lægger særlig vægt på, at der gøres fremskridt. Det drejer sig bl.a. om klima og vedvarende energi, international udvikling, miljø og handel, biodiversitet, miljø og sundhed samt bæredygtig produktion og forbrug.

